

Brevforsendelsernes Antal og de almindelige økonomiske Forhold.

Af

Jerichau Christensen.

I Fjor Efteraar gennemgik jeg en Række af de af Postbestyrelsen offentliggjorte Oversigter over det danske Postvæsens Statistik, omfattende Finansaarene 18⁶⁰/₆₁—18⁹⁵/₉₆. Bl. a. beskæftigede jeg mig med det Spørgsmaal, om det var muligt i Antallene af befordrede Brevpostforsendelser at spore Virkningen af de skiftende økonomiske Konjunkturer.

Jeg kom i denne Henseende til et ganske negativt Resultat, ved hvilket jeg imidlertid ikke fandt det betænkeligt at slaa mig til Ro:

For det første, fordi det stod mig klart, at Brevantallet maa være bestemt ved et meget indviklet og sammensat Aarsagskomplex: ved den indenlandske Lovgivnings Beskaffenhed og Indholdet af de internationale Overenskomster, ved den Energi, der udfoldes af Postvæsenet for at forhøje det postale Instruments Ydeævne gennem Oprettelse af nye Posthuse, Etablering af nye Postruter og Budgange, Forøgelse af Postbesørgelsens Hyppighed og Hurtighed, ved den Post-

væsenet af Telegraf- og Telefonvæsen og andre Trafikinstitutioner paaførte Konkurrence, ved Befolkningens Væxt, dens Fremgang i Oplysning og Velstand, dens S sammensætning efter Erhvervsklasser og Opholdssteder; det stod derfor for mig som meget forstaaeligt, at en enkelt Aarsagsgruppe — de økonomiske Forhold — kunde forsvinde i de virkende Kræfters S sammenspil;

For det andet, fordi de almindelige økonomiske Forhold næppe paavirke Brevantallet i en bestemt Retning, saaledes at gode Aar skulde give mange Breve, daarlige Aar faa; tværtimod syntes det mig, at der var megen Grund til at tro, at vanskelige Aar i mange Forretningsforhold ville medføre Brevskrivning i langt større Omfang end gode Aar, og at Aarsagsforbindelsen mellem de økonomiske Forhold og Brevantallet i det hele taget er mangfoldig og uensartet og derfor lidet anlagt paa at gøre sig synligt og selvstændigt gældende ved Siden af en Række af andre, kraftige og langt mere udprægede og retnings sikre Motiver.

Med disse Forudsætninger læste jeg den i sidste (6.) Hefte af Tidsskriftet optagne Artikel om Posttrafikens Tilvæxt siden 1870, og det maatte da forbavse mig at se, at Forfatteren deraf, Hr. Postmester Kiørboe i Aalborg, gaar ud fra den Anskuelse, at det maa ligge nær at antage, »at de forskellige Faser, som Forretningslivet siden 1870 fremvise, f. Ex. den store Opgang i Begyndelsen og Tilbagegangen i Slutningen af Halvfjerdserne manifestere sig i en større eller mindre Tilvæxt i Postforsendelserne i de paagældende Tidsrum«, ligesom at Forfatteren anser det for utvivlsomt, »at ogsaa de Forandringer i Forretningsforbind-

elsen med andre Lande, som have fundet Sted i nævnte Tidsrum, finde deres Udtryk i Postfrekvensen med disse Lande«. Endnu mere maatte jeg dog, da jeg selv havde anvendt et ikke ubetydeligt Arbejde paa Materialets Undersøgelse, frapperes af den Lethed, hvormed Forfatteren for Brevpostens Vedkommende gennemfører Paavisningen af de økonomiske Forholds Indflydelse paa Forsendelsernes Antal; ved at sammenholde Forfatterens Udvikling med min Bearbejdelse af Materialet blev jeg imidlertid snart klar over, at Forfatterens Paastande vare ganske uholdbare, og at hans Bevisførelse paa intet Punkt kunde foranledige mig til at opgive det negative Resultat, hvortil jeg i sin Tid kom; men medens jeg ikke har fundet Anledning til at lade dette offentliggøre, saalænge en positiv Paastand i modsat Retning ikke var fremsat, maa jeg finde det berettiget nu, da en saadan positiv Paastand foreligger, at fremlægge den Undersøgelse, gennem hvilken jeg er naaet til min Opfattelse, og som efter min Mening viser, at Forfatterens Paastande ikke blot ikke kunne begrundes ved Hjælp af det af os begge benyttede Materiale, men endog — jeg tør næsten sige gennemgaaende — ere i udpræget Strid med dette.

Jeg har nedlagt Resultatet af mit Studium af Tallene i de omstaaende 5 Tabeller, der bl. a. angive Brevantallene i aarlige Gennemsnit for de i Betragtning kommende Femaar, og til hvis Indhold jeg henholder mig i det følgende. Med Hensyn til Brevantallene for de enkelte Aar henviser jeg til Forfatterens Fortegnelser over disse, idet jeg skal bemærke, at der deri foruden en Del Fejl — formentlig Trykfejl —, der ikke spille nogen Rolle, forekommer en enkelt urigtig

Angivelse af Betydning, idet Antallet af Breve udvexlede med Udlandet i Aaret 1878—79 er opgivet som 6,355,401 i Stedet for 7,356,401; da det tilsvarende Brevantal for 1877—78 er 6,412,425, er der saaledes her en Stigning fra 1877—78 til 1878—79 af over 14 pCt. og ikke, som Forfatterens Fortegnelse udviser, en Tilbagegang.

Tabel I. Indenlandske Breve.

Aar	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stigningsprocent
18 ⁶⁷ / ₆₈ —18 ⁷⁰ / ₇₀ *)	9,154	—
18 ⁷⁰ / ₇₁ —18 ⁷⁴ / ₇₅	12,793	(52) **)
18 ⁷⁵ / ₇₆ —18 ⁷⁹ / ₈₀	19,974	56
18 ⁸⁰ / ₈₁ —18 ⁸⁴ / ₈₅	28,377	42
18 ⁸⁵ / ₈₆ —18 ⁸⁹ / ₉₀	36,924	30
18 ⁹⁰ / ₉₁ —18 ⁹⁴ / ₉₅	48,622	32
18 ⁹⁵ / ₉₆	58,223	—

*) For Aarene 18⁶⁵/₆₆ og 18⁶⁶/₆₇ foreligger Materialet ikke i brugbar Stand.

***) Angiver Stigningen fra Gennemsnittet for Treaaret 18⁶⁷/₆₈—⁶⁹/₇₀ til Gennemsnittet for Treaaret 18⁷²/₇₃—⁷⁴/₇₅.

Tab. II. Danmarks Brevexling med Ulandet.

Aar	Med hele Ulandet		Med Tyskland		Med England		Med Sverige		Med Norge	
	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent
1867/68—1869/70 *)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	2,929	—	1,849	—	362	—	480	—	208	—
1870/71—1871/72	4,290	(67) **)	2,201	(31) **)	534	(60) **)	826	(100) **)	347	(93) **)
1875/76—1876/77	6,604	54	3,195	45	817	53	1,398	69	514	48
1880/81—1881/82	8,629	31	3,873	21	1,242	52	1,826	31	687	34
1885/86—1886/87	10,555	22	4,108	6	1,443	16	2,086	14	780	14
1890/91—1891/92	12,844	22	4,854	18	1,651	14	2,507	20	893	14
1895/96	13,628	—	5,483	—	1,828	—	2,349	—	940	—

*) For Aarene 1865/66 og 1896/97 savnes Materiale.

**) Angiver Stigningen fra Gennemsnittet for Trearet 1867/68—1869/70 til Gennemsnittet for Trearet 1872/73—1874/75.

Tab. III. Breve fra Danmark til Udlandet.

Aar	Til hele Udlandet		Til Tyskland		Til England		Til Sverige		Til Norge	
	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent
1867/68—1869/70 *)	1,340	—	746	—	165	—	269	—	9	—
1870/71—1874/75	1,990	(69) **)	896	(29) **)	248	(59) **)	458	(100) **)	206	(116) **)
1875/76—1879/80	3,032	52	1,256	40	353	42	804	76	308	50
1880/81—1884/85	3,979	31	1,612	28	484	37	985	23	436	42
1885/86—1889/90	5,033	26	1,678	4	586	21	1,246	26	535	23
1890/91—1894/95	6,427	28	1,951	16	779	33	1,658	33	660	23
1895/96	6,693	—	2,280	—	883	—	1,356	—	686	—

*) For Aarene 1865/66 og 1866/67 savnes Materiale.

**) Angiver Stigningen fra Gennemsnittet for Treareet 1897/98—1899/70 til Gennemsnittet for Treareet 1872/73—1874/75.

Tab. IV. Breve til Danmark fra Udlandet.

Aar	Fra hele Udlandet		Fra Tyskland		Fra England		Fra Sverige		Fra Norge	
	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent	Brevantal i aarligt Gennemsnit i Tusinder	Stignings- procent
1867/68—1869/70 *) ..	1	—	3	4	5	6	7	8	9	10
1870/71—1874/75	2,300	(65)**	1,305	(32)**	286	(61)**	368	(100)**	141	(66)**
1875/76—1879/80	3,573	55	1,939	49	464	62	594	61	206	46
1880/81—1884/85	4,650	30	2,261	17	758	63	841	42	251	22
1885/86—1889/90	5,522	19	2,430	7	857	13	840	÷ 0,1	245	÷ 2
1890/91—1894/95	6,416	16	2,903	19	872	2	849	1	233	÷ 5
1895/96	6,934	—	3,203	—	945	—	893	—	254	—

*) For Aarene 1865/66—1866/67 savnes Materiale.

**) Angiver Stigningen fra Gennemsnittet for Treaaret 1867/68—1869/70 til Gennemsnittet for Treaaret 1873/74—1874/75.

Tab. V. Gennemsnitlige Tilvæxtprocenter.

1	2	3	4	5	6
Indenlandske Breve	7,0	40,4	Tyskland	4,5	24,6
hele Udlandet	6,1	34,4	England	5,8	32,6
Tyskland	4,7	25,7	Sverige	6,2	34,8
England	5,9	33,4	Norge	6,7	38,2
Sverige	5,7	32,1	Tyskland	4,8	26,5
Norge	5,6	31,1	England	6,0	34,1
Breve til Udlandet	6,3	35,5	Sverige	5,2	28,6
Breve fra Udlandet	5,9	33,4	Norge	3,5	18,9

Anm. Procenttallene i Kolonnerne 2 og 5 ere beregnede efter Formlen $a(1+r)^n = A$; a er de vedkommende Brev-antal i 1870-71; A er de tilsvarende Brevantal i 1895-96; n = 25; r søges; 100 r er det opførte Procenttal. — Procenttallene i Kolonnerne 3 og 6 udvise, hvor stor Stigningen fra Femårs-Gennemsnit til Femårs-Gennemsnit vilde være, hvis Udviklingen var foregaaet jævnt med den i Kolonnerne 2 og 5 anførte aarlige Stigningsprocent. (Betegnes et af de i Kolonnerne 3 og 6 opførte Procenttal med 100 K, vil man finde $R = (1+r)^5 \div 1$, hvilken Formel er benyttet ved Udregningen).

Jeg skal nu først gennemgaa Forholdene paa hvert enkelt Omraade for sig og begynde med:

I. De indenlandske Breve (Tab. I). Her bemærker Forfatteren, at »den stærke Fremskridtsperiode i Begyndelsen af Halvfjerdserne medfører en saa stor Tilvæxt i Brevantallet, at dette i Løbet af 7 Aar gaar op til det dobbelte, og de daarlige Aar i Slutningen af Halvfjerdserne viser sig ved, at Tilvæksten omtrent forsvinder.« Hertil er nu for det første at sige, at Forfatteren ikke er særdeles nøjagtig i sine Angivelser; thi en Fordobling af Tallet for 1870—71 naaes ikke efter 7 Aars Forløb, men er end ikke naaet i Finansaaret 1878—79, hvorimod den er overskredet i Finansaaret 1879—80. I Virkeligheden er Fordoblingen altsaa hele Tiaarets og ikke de gode Aars Værk. Dog dette er temmelig ligegyldigt; en Fordobling har jo ikke mere Interesse end enhver anden Tilvæxtkvotient; hvad der derimod er afgørende er, at den postulerede Forskel mellem to Epoker i Halvfjerdserne overhovedet ikke er tilstede. Den gennemsnitlige aarlige Stigningsprocent for hele den omhandlede Periode $1870/71-1895/96$ er for indenlandske Breve 7 pCt.; i Halvfjerdserne er Stigningen fra Aar til Aar: 7,7 pCt., 7,6 pCt., 10 pCt., 9,9 pCt., 9,7 pCt., 10,3 pCt., 13,8 pCt., 6,7 pCt., 2,8 pCt., 7,4 pCt.; man vil se, at kun Stigningen fra $1877/78$ til $1878/79$ kommer væsentligt under det normale, hvilket imidlertid har en tilstrækkelig Forklaring i, at dette Aar kommer efter en Aarrække med Stigningsprocenter, der ligge betydelig over det normale. Aaret holder altsaa ikke blot fuldtud den Udvikling, der er naaet, men lægger endogsaa noget til, og allerede det næste Aar — selve Slutningen af

Halvfjerdserne — viser igen en fornyet Stigning over det normale. Totalresultatet er da ogsaa, at det gennemsnitlige aarlige Brevantal i Halvfjerdsernes sidste Femaar er 56 pCt. højere end det tilsvarende Tal for Halvfjerdsernes første Femaar, en Stigning, der endog er højere end Stigningen fra de sidste 3 Aar i Treserne til Treaaret 18⁷²/₇₃—⁷⁴/₇₅, der kun udgør 52 pCt. Den normale Stigning fra Femaar til Femaar er for indenlandske Breve 40,4 pCt.; de efter det sidste Femaar i Halvfjerdserne følgende Femaarsstigninger ere 42 pCt., 30 pCt. og 32 pCt. *Den indenlandske Brevvexling har saaledes siden 1870 i ingen tilsvarende Periode taget et saadant Opsving som i det sidste Femaar af Halvfjerdserne.*

Forfatteren bemærker derefter: »I de første Aar af Firserne gaar Brevantallet op med c. 40 pCt. og i de næste 4 Aar kun med c. 13 pCt., hvad der formentlig ogsaa stemmer med de økonomiske Forhold i nævnte Tidsrum«.

Forfatteren kommer til denne mærkelige Forskel derved, at han ved begge sine Procentberegninger er under Indflydelse af et og samme ekstraordinære Stigningsaar, kun i modsat Retning; Aaret 1883—84 frembyder nemlig den saavel absolut som relativt største Tilvæxt, som overhovedet forekommer i de behandlede 25 Stigningsperioder, en Tilvæxt af 4,137,000 Breve eller 15,1 pCt. af det foregaaende Aars Brevantal. Det første af Forfatterens Procenttal findes nu ved at regne op til Tallet for 1883—84, det andet ved at regne ud fra dette Tal; derfor bliver det første saa stort og det sidste saa lille; men begge bære de den enkelte Iagttagelses hele Tilfældighed i sig; om Nogen vil antage,

at de desuagtet »stemme« med de økonomiske Forhold, skal jeg ganske henstille.

Tiden efter 1888 omtales af Forfatteren, som om den frembød en særlig til en økonomisk Opgangsperiode svarende Stigning, og det udtales, at det aller- sidste Aar »endog« udviser en Stigning af 4 Millioner Breve. Sandheden er, at af denne Periodes otte aarlige Stigningsprocenter ere de fire under det normale, nemlig 3,4 pCt., 4,9 pCt., 5,6 pCt. og 6,1 pCt., de andre omtrent lig eller kun lidet over det normale, nemlig 7,2 pCt., 7,2 pCt., 7,8 pCt. og 8,4 pCt. Det normale er, som foran anført, 7 pCt. De 4 eller rettere 3,933 Millioner, som Brevantallet i 1895—96 er større end Brevantallet i 1894—95, repræsenterer kun 7,2 pCt. af dette sidste, og denne Stigning frembyder saaledes intet mærkeligt; en absolut Stigning, der er over 200,000 større, have vi allerede mødt i 1883—84, og det paa et Tal, der paa det nærmeste kun var halvt saa stort som Brevantallet i 1894—95.

Det korrekte Udtryk for Bevægelsen i Tiden siden Slutningen af Halvfjerdserne er de tre fornævnte Kvotienter, der ere beregnede paa Gennemsnitstallene for de paagældende Femaar, henholdsvis 42 pCt., 30 pCt. og 32 pCt. Disse udtrykke en Bevægelse, der i Hovedtrækkene genfindes i Korrespondancen med Udlandet; hvorledes jeg tror, at denne Bevægelse rettest maa fortolkes, forbeholder jeg mig at udtale mig om i det følgende, idet jeg forinden skal gaa over til at omtale

II. Brevvexlingen med Udlandet (Tab. II, III og IV). Her viser sig i det første Femaar af Halvfjerdserne en noget stærkere Opgang end ved de

indenlandske Breve. Fra det sidste Treaar i Treserne til Treaaret 18⁷²/₇₃—⁷⁴/₇₅ er Fremgangen her 67 pCt. mod 52 pCt. ved de indenlandske Breve; men desuagtet er Bevægelsen fra det første Femaar i Halvfjerdserne til det sidste Femaar i Halvfjerdserne paa det nærmeste lige saa kraftig her som ved de indenlandske Breve; disse steg 56 pCt., Korrespondancen med Udlandet stiger 54 pCt. De følgende Stigninger fra Femaars-Gennemsnit til Femaars-Gennemsnit ere 31 pCt., 22 pCt. og 22 pCt., Normalstigningen 34,4 pCt. Betragte vi Brevene til Danmark og Brevene fra Danmark hver for sig, have vi paa begge Omraader ganske den samme Bevægelse; de fem Stigningskvotienter ere henholdsvis 69 pCt., 52 pCt., 31 pCt., 26 pCt. og 28 pCt. — 65 pCt., 55 pCt., 30 pCt., 19 pCt. og 16 pCt. — Normaltallene 35,5 pCt. og 33,4 pCt. *Det vil altsaa ses, at det sidste Femaar i Halvfjerdserne ogsaa med Hensyn til Brevvexlingen med Udlandet er en Periode, i hvilken Udviklingen ligger langt over det normale og er kraftigere end i noget andet Femaar siden Halvfjerdsernes Midte.* Men hvad siger nu Forfatteren herom; Forfatteren meddeler, »at de gode Aar i Begyndelsen af Halvfjerdserne medføre en Stigning til mer end det dobbelte, medens Reaktionen i Slutningen af Halvfjerdserne viser sig i en ligefrem Tilbagegang, der i Begyndelsen af Firserne efterfølges af en ringe Tilvæxt«. Kun Aaret 1879—80 udviser en Tilbagegang fra 1878—79 af 3,7 pCt.; men denne Tilbagegang er næppe Udtryk for nogetsomhelst andet end for det ekstraordinære i det foregaaende Aars Stigning, der beløber sig til 14,7 pCt.; i Forhold til Brevantallet i 1877—78 betyder Tallet for 1879—80 saaledes ogsaa

en Fremgang af 10,5 pCt.; iøvrigt ere Aarene 1877—78 til 1881—82 inkl. i Virkeligheden en Række af kraftige Udviklingsaar; Stigningen fra Aar til Aar er 5,5 pCt., 14,7 pCt., ÷ 3,7 pCt., 9,1 pCt. og 9,3 pCt. Den normale aarlige Stigning for de med Udlandet udvexlede Breve er 6,1 pCt., og Tilvæksten i Begyndelsen af Firserne er saaledes ikke, som Forfatteren siger, »ringe«, men en og en halv Gang saa stor som den for hele Perioden normale Stigning. Det er heller ikke korrekt, naar Forf. derefter meddeler, at den udenlandske Korrespondance har været stationær i de sidste fire Aar. Udtrykte i Tusinder ere Tallene for de sidste fem Aar:

1891—92	11,560
1892—93	13,942
1893—94	13,520
1894—95	13,613
1895—96	13,628

Her er ganske vist fire Tal, der alle begynde med 13 og i det hele omtrent er lige store, og det er formentlig dette Faktum, der har foranlediget Forfatteren til at fremsætte Bemærkningen om de fire stationære Aar. Da det første af disse Tal jo imidlertid følger efter »et, der begynder med 11«, kunde der jo da under alle Omstændigheder kun blive Tale om at betegne de tre og ikke de fire sidste Aar som stationære; men heller ikke dette er berettiget; thi man maa ikke overse, at Springet fra 1891—92 til 1892—93 er større end noget andet Spring i hele den foreliggende Talrække, nemlig 20,6 pCt., altsaa en Tilvæxt, der er henved $3\frac{1}{2}$ Gange saa stor som den normale aarlige

Stigningsprocent; dette forklarer ganske de følgende Aars Stilstand; af Ligningen $11560(1+r)^4 = 13628$, vil man finde, at den gennemsnitlige aarlige Stigning fra 1891—92 til 1895—96 er 4,2 pCt. Man kan da sige, at i de fire Aar, der følge efter 1891—92, har Fremgangen været under det normale. Men det er meget langt fra, at Perioden kan betegnes som stationær.

Med Hensyn til Indsamlingen af det statistiske Materiale vedrørende Brevvexlingen med de enkelte Lande udenfor Danmark indtraadte der i 1886 (se Off. Medd. fra Postvæsenets Overbestyrelse Nr. 11, 1886) en væsentlig Forandring. Det bestemtes nemlig, at Forsendelserne derefter skulde specificeres efter Af-sendelses- eller Bestemmelsesland i Stedet for som indtil da kun at anføres efter de direkte Karteudvexlinger. I de statistiske Oversigter angives indtil 1885—86 inkl. kun Brevvexlingen med Sverige og Norge, Tyskland, Frankrig, Storbritannien og Irland, Rusland, De forenede Stater i Nordamerika, Island og De dansk-vestindiske Øer. I Oversigten for 1886—87 og de følgende Oversigter angives derimod tillige Brevvexlingen med Belgien, Grækenland, Italien, Luxemburg, Nederlandene, Portugal, Rumænien, Schweiz, Spanien, Tyrkiet, Østrig-Ungarn, Asien, Afrika, »Det øvrige Amerika« og Australien.

Dette vil altsaa sige: Før 1886 er hele Korrespondancen til de af de sidstnævnte Lande, hvis danske Post har været optaget i Afslutninger til Tyskland eller England, og hvis Post til Danmark er indgaaet hertil i Afslutninger fra Tyskland eller England, optalt som henholdsvis tysk-dansk og engelsk-dansk Brev-

vexling; efter 1886 ere saadanne Breve derimod optalte som schweiziske, belgiske, hollandske o. s. v.

Det behøver næppe at bemærkes, at denne Forandring paavirker Tallene. Breve udvexlede med andre end de fire i Tabellerne nævnte Lande ere i 1886—87 nominelt ca. 1 Mill. eller omtrent 100 pCt. talrigere end i 1885—86. Et Blik paa Forholdet mellem Stigningsprocenterne for Femaaret 1885—90 i Tabellerne II, III og IV vil ogsaa være tilstrækkeligt til at henlede Opmærksomheden paa, at der her maa være noget særligt paa Færde. Da Broderparten af de udskilte Breve maa antages at have været optagen i dansk-tyske Afslutninger, gaar det naturligvis i Særdeleshed ud over den tysk-danske Brevvexling, og Tabellerne vise da ogsaa, at denne i sin Helhed i det nævnte Femaar kun er stegen 6 pCt., medens Brevene til Tyskland kun stiger 4 pCt. og Brevene fra Tyskland kun 7 pCt. Denne ringe Tilvæxt er da rent nominel; hvis blot Halvdelen af de udskilte Breve ere gaaede af paa de tyske og paany tillægges disse, vil dette være nok til at bringe Tilvæxten op fra 6 pCt. til ca. 20 pCt. Desuagtet meddeler Forfatteren, at Bevægelsen her stemmer med de økonomiske Forhold, ja han giver endog her denne sin Opfattelse et mere detailleret og forstærket Udtryk, idet han skriver, »at Tilvæxten og Tilbagegangen i de fra Tyskland modtagne Breve særdeles godt stemmer med de økonomiske Forhold paa vedkommende Tidspunkt«.

Under Omtalen af Brevvexlingen med England udtaler Forfatteren, at der siden 1884 ikke har været nogen nævneværdig Fremgang i Brevvexlingen med dette Land, i al Fald ikke med Hensyn til de fra

England modtagne Breve og tilføjer, at dette Forhold i Forbindelse med den stadige Stigen i Antallet af de fra Tyskland modtagne Breve viser, at Tysklands økonomiske Betydning for os stadig bliver større og større«. Hvad der er rigtigt heri er, at Brevene fra England i det sidste Femaar kun ere stegne med 2 pCt.; men Antallet af disse Breve er fra første Femaar i Halvfjerdsene til første Femaar i Halvfemserne voxet med 205 pCt., medens Antallet af de fra Tyskland modtagne Breve kun er voxet med 122 pCt. Tabellerne II og V ville vise, at den samlede Tysklandskorrespondance i det hele taget er gaaet langt langsommere fremad end Englandskorrespondancen, og at dennes Udvikling ogsaa i de sidste to Femaar er stærkere end Udviklingen af Tysklandskorrespondancen; endvidere vil man af Tallene i Tab. II kunne regne sig til, at i det første Femaar af Halvfjerdsene udgjorde Brevvexlingen med Tyskland 51,3 pCt. og Brevvexlingen med England 12,4 pCt. af den samlede Brevvexling med Udlandet; men i det første Femaar af Halvfemserne repræsenterer Brevvexlingen med Tyskland kun 37,8 pCt., Brevvexlingen med England derimod 12,9 pCt.

Dette er det virkelige Indhold af de Tal, Forfatteren har haft for Øje, og paa Grundlag af hvilke mine Tabeller ere konstruerede. Men selv om man tager Hensyn til den Fejl, der klæber ved disse Tal som Følge af den foran omhandlede Forandring i Optællingen af Udenrigskorrespondancen, er der, efter Undersøgelser jeg har anstillet, ingen Grund til at tro, at Brevvexlingen med Tyskland i de sidste Femaar har udviklet sig stærkere end Englandskorrespondancen; og ligeledes

maa jeg antage, at Tysklandskorrespondancen i 1890—95 udgør en noget ringere Del af den samlede Udenrigsbrevvexling end i 1870—75, medens den virkelige relative Fremgang i Englandsbrevenes Antal er noget større end de nominelle Tal udvise.

I Fortegnelsen over Korrespondancen med Sverige mener Forfatteren endelig at se et godt Billede af vor Forretning med dette Land: Da København var Syd-sveriges økonomiske Hovedstad stiger Brevenes Antal, da Svenskerne blev Protektionister falder det. Men heller ikke dette er noget Virkelighedsbillede; se vi paa de enkelte Aar finde vi hyppige og tildels meget stærke Svingninger i Bevægelsen; saaledes falder Antallet af Breve fra Danmark til Sverige fra 1887—88 til 1888—89 med 25 pCt., men stiger igen fra sidstnævnte til det følgende Aar med 53 pCt.; derefter falder det noget i de to følgende Aar, men stiger saa fra 1891—92 til 1892—93 med ikke mindre end 92 pCt., hvorefter det atter til 1893—94 falder 26 pCt.; en saadan Talrække taler selvfølgelig umiddelbart intet forstaaeligt Sprog; ser vi derimod paa Tab. II, i hvilken Tallene ere underkastede en systematisk Behandling, viser det sig, at Kurven for Brevvexlingen med Sverige i ingen Henseende er væsentlig forskellig fra Kurven for hele Udlandskorrespondancen; der er saaledes heller ingen Grund til at antage, at specielle Aarsager have været i Virksomhed i Forholdet til Sverige; det vil ogsaa ses, at den svensk-danske Korrespondance hævder sin relative Stilling i vor hele Udenrigsbrevvexling; den udgjorde i de fem omhandlede Femaar henholdsvis 19,3 pCt., 21,2 pCt., 21,2 pCt., 19,9 pCt. og 20 pCt. af denne; det er derfor noget vildledende, naar Forfatteren

til sin Paastand om den ved Protektionismen forarsagede Tilbagegang i Brevfrekvensen knytter den Bemærkning, at Brevudvexlingen med Sverige »dog endnu« udgør over en Sjattedel af hele den udenlandske Korrespondance.

Heller ikke Tab. III udviser noget væsentligt ejendommeligt for Brevene fra Danmark til Sverige; de ere dog i det sidste Femaar netop stegne noget stærkere end den samlede fra Danmark afgaaede Brevmasse. Derimod viser Tab. IV, at Brevene fra Sverige til Danmark i de sidste to Femaar ere stationære. Jeg skal nu erkende, at det ville tiltale mig, om jeg turde sige omtrent som saa: De vil se, at vi siden Midten af Firserne tilskrive Svenskerne i et stærkt forøget Omfang; vi skrive 26 pCt. mere i 1885—90 end i 1880—85 og atter 33 pCt. mere i 1890—95 end i 1885—90; men Svenskerne besvare ikke vor Tilnærmelse; de skrive i 1885—90 ikke et Brev mere end i 1880—85 og i 1890—95 ikke et Brev mere end i 1885—90; hvad udtrykker dette andet end Kampen om et Markeds Bevarelse; og hvad er Grunden til denne Kamp: Protektionismen, mine Herrer!«

Naar jeg imidlertid tror at maatte nægte mig Fornøjelsen af at fremsætte en saa nydelig begrundet Hypotese saavel som den specielle Tilfredsstillelse, det vilde være mig, dog paa ét Punkt, om end ad mine egne Veje, at naa til samme Resultat som Forfatteren, saa ligger det i, at jeg ikke kan se bort fra, at netop den samme Ejendommelighed, som jeg har paapeget i Brevvexlingen med Sverige, ogsaa viser sig i Korrespondancen med Norge, kun paa endnu mere udpræget Maade. Medens Tabel III vil

vide, at vi i de to sidste Femaar i stigende Omfang tilskrive Nordmændene, saa viser Tab. IV, at disse ere endnu knibskere overfor os end Svenskerne. I 1885—90 skrive de 2 pCt. mindre til os end i 1880—85 og i 1890—95 atter 5 pCt. mindre end i 1885—90.

Det har Forfatteren ikke været opmærksom paa, thi om de norsk-danske Breve véd han mærkelig nok kun at fortælle, at de vise en Tilvæxt for hele Perioden, hvilket unægtelig ikke er noget for dem karakteristisk.

Imidlertid, naar en saadan Ejendommelighed findes i Forholdet til to Lande, medens intet tilsvarende Fænomen kommer til Syne i Brevvexlingen med Udlandet i Almindelighed eller overfor noget andet Land, saa maa man, indtil det modsatte godtgøres, antage, at der er en for begge Lande fælles Aarsag i Virksomhed; da Protektionismen imidlertid kun optræder i Sverige, maa vi foreløbig forkaste den paa denne byggede Hypothese. Spørger man mig, hvad Grunden da er, maa jeg aabent svare, at jeg ikke har nogen ved Haanden; men jeg vil gaa paa Jagt efter den; og jeg skal tilføje, at jeg ikke vil blive særdeles overvældet, hvis det skulde vise sig, at Grunden er en lignende som den, der laa bag ved Tilbagegangen i Tysklands-korrespondancen. Thi ét have de fra Sverige og de fra Norge indgaaende Breve fælles; at de i et betydeligt Omfang komme til os ad de samme Ruter. Er der da paa en eller anden Maade sket en Forandring i Optællingsmaaden, vil denne have ramt dem begge paa ensartet Maade; der er under alle Omstændigheder her et Spor at forfølge.

Jeg skal ikke dvæle ved en mere indgaaende Betragtning af Forfatterens Methode; Forfatteren har øjensynligt lagt altfor stor Vægt paa Tallene for de enkelte Aar; og i Stedet for gennem en methodisk, systematisk Behandling af disse at faa deres typiske Bevægelse frem, er Forfatteren gaaet ud fra det, han vil bevise, og har da ladet sig forlede til i ethvert tilfældigt Udslag at se en Virkning af den Aarsagsforbindelse, hvis Tilstedeværelse han ikke beviser, men forudsætter.

Derimod skal jeg slutte disse Bemærkninger med et Par Ord om, hvorledes jeg mener, at den i Tallene fremtraadte Udviklingsgang naturligst bør opfattes. De 16 forskellige Udviklingsrækker, som Tabellerne omfatte, udvise en iøjnefaldende Ensartethed saavel i Henseende til Bevægelsens samlede Styrke som i Henseende til dens Retning.

Hvad den samlede Styrke angaar, fremgaar det af Tab. V, at de gennemsnitlige aarlige Tilvæxtprocenter, naar vi af Grunde, som ville forstaas af det foregaaende, se bort fra Brevvexlingen med Tyskland og Brevene fra Norge og Sverige, paa de 11 andre Omraader ligge mellem 5,6 pCt. og 7 pCt.

En tilsvarende Ensartethed behersker overalt Bevægelsens Retning — dens Bane eller Kurve —, der atter er bestemt ved og enstydig med dens Styrke paa forskellige Tidspunkter: En stærk opadgaaende Bevægelse i Halvfjerdserne, saaledes at Linien for de indenlandske Breve er noget stejlere i det sidste end i det første Femaar af nævnte Decennium, medens det omvendte er Tilfældet for de udenlandske Breves Vedkommende; derefter en betydelig svagere Stigning

gennem Firsernes første Femaar, en yderligere Sænkning — men endnu repræsenterende en i og for sig anselig Stigning — i det sidste Femaar af Firserne, hvorefter Bevægelsen fortsættes med omtrent uforandret Retning gennem det første Femaar af Halvfemserne. En væsentlig Afvigelse fra den saaledes beskrevne Kurve finde vi kun i 1885—90 for tyske Breves Vedkommende, hvortil vi kende Grunden, og i de to sidste Femaar for Breve fra Norge og Sverige.

Denne gennemgaaende Ensartethed tyder paa, at de kraftigste Aarsager, der have været i Virksomhed, ere Fællesaarsager for alle Arter af Breve, ved Siden af hvilke saadanne Forhold som økonomiske Konjunkturer, der maa virke forskelligt ind paa indenlandske og udenlandske Breve, og forskelligt paa Brevvexlingen med forskellige Lande, ikke have formaaet at gøre sig føleligt gældende.

Det ligger da nær at søge disse Fællesaarsager i selve de postale Forhold, og disse ere ogsaa fuldt ud egnede til at forklare den Udviklingsgang, som har fundet sit Udtryk i de heromhandlede statistiske Data:

Vi have den store Stigning i Halvfjerdsjerne, fordi vi i dette Decennium endnu ere under umiddelbar Indflydelse af de meget betydelige Nedsættelser i Porto'en overfor Udlandet, som Treserne bringe, fordi vi i dette Decennium faa den nye Postlov, fordi vi i dette Decennium faa Verdenspostforeningen, og fordi vi i dette Decennium, i hvilket vi indtræde med 111 Postkontorer og 283 Brevsamlingssteder, aabne ikke mindre end 61 nye Kontorer og forøge Brevsamlingsstedernes Antal med 79, paabegynde den direkte Om-

deling til Adressater i Landdistrikterne og i det hele taget sætte et stort postalt Udviklingsarbejde i Gang.

Dette forklarer ganske naturligt, at den udenrigske Korrespondance har kunnet have sin største Stigning i første Femaar af Halvfjerdserne, og at den desuagtet har kunnet gaa frem med samme Procent som de indenlandske Breve i Decenniets sidste Halvdel; det forklarer ogsaa, at de indenlandske Breve have faaet deres største Opsving i det sidste Femaar af Halvfjerdserne, i hvilket alene de 88 af de nævnte 140 nye Posthuse blive til; det forklarer endvidere, at den procentvise Stigning derefter bliver svagere, alt som man kommer til at maale med større Tal, og alt som man fjærner sig fra de epokegørende Reformers Decennium, hvorfra den store Bølge løb ud; og naar Brevvexlingen desuagtet kan blive ved at stige langt ud over, hvad Befolkningsudviklingen alene kan forklare, da skyldes det den Omstændighed, at Postvæsenet er vedbleven og vedbliver at oparbejde sin Ydeævne; dette forklarer ogsaa, at de sidste Femaars jævne Stigning har været mindre for de udenlandske end for de indenlandske Breve; thi de sidste tre Femaars Reformarbejde: den yderligere Forøgelse af Posthusenes Antal, Gennemførelsen af den direkte Postomdeling i Landdistrikterne o. s. v. har især maattet paavirke den indenlandske Brevskrivning. Ved Siden af de saaledes fremhævede Momenter ere de skiftende økonomiske Konjunkturer da kun de Vinde, der frembringe den lette Krusning paa Bølgens Overflade, men ikke formaa at bestemme Bevægelsens Hovedlinie; og det er vel, at det er saaledes; intet vilde i mine Øjne være mere nedslaaende for os Postfolk, end om de store Reformers i Halvfjerdserne vare faldne sammen med en Nedgang i Brevantallet i Slutningen af dette Decennium; det er tilfredsstillende at se, at dette ikke har været Tilfældet; det og hele den øvrige Udviklingsgang viser os, at det Arbejde og den Forretningssans, der sættes ind paa at udvikle og forbedre Postvæsenet, bærer sin sikre Frugt i en større Benyttelse af Institutionen.

Det maa derfor efter min Mening betegnes som en stor Ejendommelighed, at den omhandlede Afhandling ikke med et Ord antyder det Aarsagsforhold, som her er belyst.